

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristöministeriön T&K toiminnan strategia 2025

Tutkimus- ja kehittämistoiminta ministeriön tukijalkana

Sisällys

1. Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategia	3
2. Tieto täydessä käytössä	3
3. Toimintaympäristö ja kompleksiset kestävyyskysymykset	4
4. Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteet	6

1. Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategia

Ympäristöministeriön strategia 2030 ”Parempi ympäristö tuleville sukupolville” määrittelee tavoitteet ministeriön toiminnalle: meillä on hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, Suomesta tulee hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja kaupunkikehitys on kestävä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vahvaa tutkimus- ja kehitystoimintaa (T&K), jota ohjaamaan ympäristöministeriö on laatinut vuonna 2020 T&K-strategian. T&K-strategia tukee ministeriön tavoitteita hyödyntämällä T&K-tietoa järjestelmällisesti ja ennakoivasti lainvalmistelun ja päätöksenteon tukena sekä vaikuttamalla aktiivisesti tutkimuksen ja tiedepolitiikan verkostoissa. Ministeriön T&K-strategian laadinnassa on hyödynnetty useita tuoreita arviointeja ja tutkimuksia, joissa kaikissa korostuu suositus edistää tutkimuksen hyödyntämisprosesseja.

Tutkimustarpeiden ennakointi ja strategia tuovat T&K-toimintaan pitkäjänteisyyttä ja lisäävät sen tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Ministeriön T&K-toiminta on laaja kokonaisuus, joka kattaa muun muassa vaikuttamisen muihin T&K-kentän toimijoihin ja ministeriön oman tiedonhankinnan. Kokonaisuuteen kuuluu myös kokeiluhankkeisiin liittyvä T&K-toiminta sekä tutkimuksen hyödyntämisen ja siihen liittyvän osaamisen kehittäminen ministeriössä.

2. Tieto täydessä käytössä

Ministeriön T&K-toiminnalla tuotetaan hallintoa palvelevaa tietoa ennakointia, arviointia, päätöksentekoa, kansallisen sekä kansainvälisen ympäristöpolitiikan ja -lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa varten. Toiminnalla vahvistetaan T&K-yhteistyötä muiden hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja muiden rahoittajien kanssa. Toiminta myös luo ja vahvistaa ministeriön tiedolla johtamista, asiantuntijuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämistoimintaan sisältyy muun muassa selvityksiä, arviointeja, synteesejä sekä tulosten hyödyntämistä edistävää viestintää, kuten verkkoportaaleja ja seminaareja. Ministeriö on vuonna 2020 linjannut, että se kehittää myös uusia muotoja valmistelun tietotuen järjestämiseen.

3. Toimintaympäristö ja kompleksiset kestävyyskysymykset

Ympäristöministeriön edellinen T&K-toimenpideohjelma valmistui 2016 vastauksena vuosikymmenen puolivälin suuriin tutkimuslaitos- ja rahoitusuudistuksiin. Muutosten luomat uudet toimintatavat ovat nyt vakiintuneet, ja toimenpideohjelma päivitetään tämän päivän toimintaympäristöä vastaavaksi.

Myös Sanna Marinin hallituksen ohjelma linjaa T&K-toimintaa. Sen mukaan päätöksenteko halutaan perustaa entistä vahvemmin tutkittuun tietoon: selkeitä avauksia tähän suuntaan ovat maamme ensimmäisen tiedeministerin nimittäminen sekä Ilmastopaneelin ja Luontopaneelin toimintaedellytyksien varmistaminen. Hallitusohjelmassa myös lisätään ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resursseja (luonnonvarat, puurakentaminen, rakennusala, biotalous, kiertotalous, hiilinielut, viljely, sisäilma, kalakannat, suurpedot).

Ilmastokestävä ruokajärjestelmä, hiilineutraali kiertotalous, kestävä biotalous ja viimeisimpänä koronapandemian korostama ympäristön vaikutus yhteiskunnan ja ihmisten hyvinvointiin ovat tärkeitä poikkihallinnollisia teemoja, jotka edellyttävät tutkimustietoa valmistelun ja toimeenpanon tueksi.

Ympäristöministeriön T&K-toiminnan kannalta keskeiset rahoitusvälineet

Ympäristöministeriön hallinnonalan kannalta keskeisiä kansainvälisiä rahoitusvälineitä ovat EU:n tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelma Horisontti 2020, tuleva Horisontti Eurooppa (HEU) sekä LIFE-ohjelma. Horisontti Eurooppa on vuonna 2021 käynnistyvä EU:n uusi tutkimuksen puiteohjelma, joka rakentuu kuuden tutkimuskluusterin, viiden toimintaa ohjaavan mission sekä noin 50 näiden alle jakautuvan tutkimus-sidosryhmäkumppanuuden varaan. Ympäristöministeriö osallistuu aktiivisesti HEU-vaikuttamiseen yhdessä muiden ministeriöiden ja ympäristöalan sidosryhmien kanssa.

Integroidut LIFE-hankkeet ovat vakiinnuttaneet asemansa suomalaisessa ympäristöalan innovaatiokentässä. Suomi on saanut kaksi erittäin laajaa LIFE-hanketta, kiertotalouden ratkaisuja kehittävä CIRCWASTE:n ja ilmastoratkaisujen parhaita käytäntöjä tukevan CANEMURE:n.

Myös vuonna 2014 käynnistyneet uudet rahoitusmuodot, Suomen Akatemian hallinnoima strategisen tutkimuksen rahoitusväline (STN) sekä valtioneuvoston TEAS-rahoitusväline (VN-TEAS) ovat löytäneet oman paikkansa Suomen tutkimusrahoituskentässä. STN rahoittaa yleensä kuusivuotisia, monitieteisiä ja ratkaisuhakuisia tutkimushankkeita, joissa rahoituksen edellytyksenä on vahva sidosryhmäyhteistyö. VN-TEAS puolestaan rahoittaa tyypillisesti 1-2 -vuotisia, hyödyntäjävetoisia tutkimus-/selvityshankkeita, joissa on kussakin mukana vähintään kaksi ministeriötä.

Ympäristöministeriö kehittää tapoja hyödyntää tutkimustietoa ja ennakoii tutkimustarpeita

T&K-toimenpideohjelman laadinnassa on hyödynnetty useita tuoreita arviointoja ja tutkimuksia. Kaikissa korostuu suositus edistää tutkimuksen hyödyntämisprosesseja. TULA-uudistuksen arviointiraportin (2018) mukaan STN-rahoitus on onnistunut luomaan uusia tieteidenvälisiä kyvykkyyksiä ja kehittänyt tutkimuksen ja sidosryhmien vuorovaikutusta. VN-TEAS-rahoitus taas on kehittänyt ministeriöiden yhteistyötä tietotarpeiden määrittelyssä.

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet käynnistyi vuonna 2018. Se yhdistää kymmenen eri tutkimuslaitosta, jotka toimivat viiden eri ministeriön tulosohtauksessa (Geologian tutkimuskeskus, Ilmatieteen laitos, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos, Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus, Säteilyturvakeskus, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos). Tulanetin tavoitteena on parantaa ratkaisukeskeisen tutkimuksen edellytyksiä ja tehostaa tutkimuksen poikkitieteellisyttä ja resurssien yhteiskäyttöä.

Sekä kansallisessa että kansainvälisessä tutkimusrahoituksessa edellytetään entistä suurempaa vaikuttavuutta. Tutkimustiedon on vastattava entistä tehokkaammin sen soveltajien tarpeisiin, ja sen on oltava helposti hyödynnettävissä. Tarvitaan uudenlaista, joustavaa tutkimuksen ja tutkimustiedon käyttäjien yhteistyötä. Esimerkiksi Ympäristötiedon foorumin Saumakohtia-dialogit tuovat uudella tavalla ympäristöalan tutkijoita ja poliitikkoja vuoropuheluun.

TULA-uudistuksen arviointiraportin (2018), kokeilutoiminnan arviointiraportin (KOKSU 2019) ja VN-TEAS-hankkeen Kansallisen ennakkoinnin kokonaiskuva 2020 mukaan ministeriöille relevantin tiedon tuotanto on saatu toimimaan melko hyvin. Tutkimuksesta, kokeiluista ja ennakkoinnista tulee paljon uutta tietoa, mutta uuden tiedon hyödyntämisprosessit ministeriöissä ovat kuitenkin pitkälti kehittämättä. Kaikissa arvioinneissa korostuu suositus edistää eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja tutkimuksen hyödyntämisprosesseja. Tämä on erityisen tärkeää kompleksisissa, yhteen kietoutuneissa kestävyysongelmissa, joissa perinteiset selvityshankkeet eivät ole paras tapa tuottaa yhteistä ymmärrystä. Vuoden 2020 aikana ministeriössä käynnistettiin joukko kehittämiskokeiluja, joiden tavoitteena oli pilotoida ja jalkauttaa vuorovaikutteisia, ministeriöille uusia, tutkijayhteistyön ja tietotuen muotoja.

Ympäristötiedon foorumin selvityksessä Ympäristötutkimuksen ja päätöksenteon saumakohdassa – Miten parantaa tieteellisen ympäristötiedon vaikuttavuutta? (2018) todettiin myös, että virkamiesvalmistelussa tulee pyrkiä tavoittamaan entistä laajempi ja moninaisempi joukko ympäristöalan asiantuntijoita. Erityisesti yliopistojen yhteyttä päätöksentekoon tulee vahvistaa. Tästä syystä ympäristöministeriön tavoite on syventää pitkäjänteistä yhteistyötä STN-hankkeiden kanssa ja yhteissuunnitella relevantteja tutkimuskysymyksiä niiden puitteissa.

Tutkimuksen hyödyntämisessä ministeriön tukena ovat myös tieteelliset asiantuntijapaneelit (keskeisinä Ilmastopaneeli, Kestävyyspaneeli ja Luontopaneeli). Ympäristötiedon foorumi toimii verkostona ja alustana ympäristöalan tutkijakentän ja ministeriön toiminnan välillä. Ministeriö on foorumin perustajajäsen ja sen aktiivinen kehittäjä.

Tutkimustarpeiden ennakointi tuo T&K-toimintaan pitkäjänteisyyttä. Uusia nousevia aiheita ennakoidaan erilaisissa kansainvälisissä (esim. Euroopan ympäristökeskus EEA) ja kansallisissa (Valtioneuvoston ennakointiryhmä sekä ministeriöiden oma ennakointitoiminta) prosesseissa sekä ympäristöministeriön ja SYKE:n välisissä teemakeskusteluissa. Aiheet kootaan yhteen ja niitä hyödynnetään T&K-toiminnassa ja vaikutettaessa muihin rahoittajiin.

4. Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteet

1. Ympäristöministeriö hyödyntää T&K-tietoa systemaattisesti ja ennakoivasti ja kehittää tarpeisiinsa vastaavia toimintatapoja, jotta varmistetaan riittävä lainvalmistelun ja päätöksenteon tietopohja.

- Ministeriö rakentaa tiiviit linkit tutkimustoiminnan ja ennakointityön välille oleellisten tutkimustarpeiden tunnistamiseksi ja ennakoimiseksi.
- Ministeriö painottaa entistä enemmän ennakointia ja tutkimustiedon hyödyntämistä strategisen päätöksenteon ja ohjauksen tukena.
- Ministeriö kehittää tarvelähtöisesti uusia vuorovaikutteisia tutkijayhteistyön muotoja ja otetaan niitä käyttöön kokeilujen kautta. Ministeriössä hyödynnetään myös ulkoisia resursseja ja palveluita.
- Ministeriö luo rakenteet ja viestintäkanavat ministeriön sisälle, jotta tutkimustoimintaan liittyvä osaaminen paranee, tieto kulkee, tutkimustoiminnan merkitys kirkastuu ja toimintatavat vakiintuvat.

2. Ympäristöministeriö on aktiivinen vaikuttaja tutkimuksen ja tiedepolitiikan saralla, jotta tiedepoliittiset rakenteet saadaan tukemaan kompleksisten ympäristöongelmien ratkaisuja.

- Ministeriö vaikuttaa aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen tutkimusrahoitukseen ja sen kohdentumiseen ympäristön ja ministeriön kannalta tärkeisiin aiheisiin.
- Ministeriö edistää tietovarantojen ja olemassa olevan tutkimuksen saatavuutta ja hyödynnettävyyttä.
- Ministeriö osallistuu osaltaan vuorovaikutteisten tutkijayhteistyön menettelyiden kehittämiseen tiedenevonanto- ja tutkimushankkeiden kanssa.